

Ястребова Г. С.

к.е.н., доцент

Чаговець Л. О.

к.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ПЕРЕДУМОВИ ТА МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО «ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА» НА ТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Початок євроінтеграції в Україні супроводжувався важкими політичними, економічними та соціальними потрясіннями. Незважаючи на це, Україна сьогодні має чіткі європейські вектори, які позначаються на її внутрішній та зовнішній політиці у цілому, про що свідчить підписання політичної частини асоціації з Європейським союзом [1]. Проте цей факт не знижує небезпеки глибокої економічної кризи, яка супроводжується політичними, геополітичними, соціальними та національними проблемами, а також нестабільністю в регіонах. Так, зовнішній борг на 1 січня 2014 р. складає 142 млрд. долл. США [2], що дорівнює 78,3% ВВП, індекс інфляції тільки за перші місяці 2014 р. перевищив відповідні цифри за весь минулий рік [3], падіння курсу національної валюти супроводжувалось панікою населення та реалізацією сценарію найбільш сумних економічних сподівань. Динаміка золотовалютних резервів є невтішною: якщо за минулий рік їх падіння склало 4,131 млрд. дол. США, то за перші місяці 2014 року склало вже 4,953 млрд. дол. США.

У сформованих умовах необхідна чітка послідовність дій стратегічного характеру, спрямована на врегулювання кризових явищ в економіці, уповільнення темпів економічного спаду та виводу інвестиції із країни, стабілізації економіки і фінансів. Безумовно, обійтися без непопулярних заходів згортання соціальних ініціатив в даних умовах стає неможливо. Однак і такі заходи не гарантують країні вихід з кризи. Українські реалії потребують звернення до досвіду країн, які пережили кризи подібної глибини і знайшли вихід із тяжкої ситуації. Особливий інтерес представляють країни, в яких мало місце так зване «економічне диво», тобто ті держави, які форсованими, специфічними, інноваційними, радикальними методами, які враховують їх національні особливості, зуміли запобігти дефолту та розгорнути тенденції в протилежну сторону.

Серед країн, які пережили «економічне диво», слід приділити особливу увагу економіці Німеччини, Японії, Італії, Франції, та економічний бум «Азіатський тигрив». Оцінюючи можливості та передумови економічних та політичних інновацій цих країн, стає можливим запозичити їхній досвід для розбудови української держави в нових умовах. Географічне положення України, багатства надр та родючість ґрунтів, високий рівень освіти людей дають всі можливості для українського «економічного дива».

Серед першочергових заходів, що дадуть змогу підвищити об'єм виробництва товарів та послуг, збільшити зайнятість, покращити інвестиційний потенціал країни та стимулювати наповнення бюджету слід зазначити такі.

Перш за все, необхідно покращити темпи економічного зростання. Враховуючи від'ємне сальдо експорту-імпорту та курс національної валюти, доцільно зробити кроки для захисту та стимулювання вітчизняного виробника. Курс на великий та середній бізнес, який на даний момент проголошено в Україні, має сенс тільки для підприємств, модернізація яких можлива у короткочасний період та має окупитися, тому увагу у цьому питанні слід концентрувати не на збиткових заводах-гігантах, а на модернізованих сучасних підприємствах.

По друге, слід прийняти заходи для виводу з тіні товарообороту підприємств та доходів громадян, адже частка тіньової економіки в Україні за вітчизняними оцінками доходить до 45% [4], проте іноземні джерела, як правило, представляють більш песимістичні дані. Безумовно, політика лібералізації прямого оподаткування юридичних

осіб та відносно низький рівень оподаткування доходів громадян не дали відповідної реакції з точки зору детінізації. Деякі автори пов'язують такий рівень тіньової економіки в Україні з корупцією влади [5], проте слід зазначити, що в Україні опортуністична поведінка учасників податкових відносин вже давно асоціюється з нормою. Тобто для подолання нагальних проблем маніпулювання тільки ставками податків є недостатнім, потрібні міри, що включають неподаткові заходи. Так, досить перспективним є створення умов для декларування громадянами своїх доходів, що отримані поза основним місцем роботи, наприклад, за зменшеною ставкою. В Україні має місце розшарування суспільства: на тлі знаходження значної частини громадян за межею бідності інша частина продовжує активно споживати досить дорогі товари та послуги. В цих умовах постає необхідність диференціювати ставку ПДВ та перенести оподаткування на споживання громадянами коштовних товарів та дорогих послуг. Крім того, в рамках співпраці з ЄС з проблем відмивання грошей доцільно було б вести електронний моніторинг витрат громадян, що перевищує встановлені ліміти, пов'язані із об'ємом задекларованих доходів. Цей крок потребує важких зусиль, але вони будуть повністю виправдані.

Означені проблеми також пов'язані із небажанням підприємств декларувати реальний фонд заробітної платні, розповсюдження зарплат «у конвертах». Для стимулювання підприємців у цьому сенсі можливо перенести тягар з єдиного соціального внеску на податок з прибутку підприємств, адже тоді збільшення фонду оплати праці призводить до зменшення оподаткованого прибутку. Наповнення бюджету також можливе за рахунок підвищення акцизів на соціально шкідливі товари, збільшення деяких зборів, проте ці міри мають бути ретельно обгрунтовані та торкнутися високо рентабельних галузей.

У центрі полеміки зараз питання про соціальні ініціативи, наприклад, виплати допомоги з безробіття, допомогу при народженні дитини, лікарняних тощо. Замість їх вагомого зниження доцільно було б реалізувати більш цілісний контроль за цими виплатами та стимулювати працю. Наприклад, необхідно провадити моніторинг недотримання рекомендацій щодо сприяння працевлаштуванню, виділяти кошти на навчання тільки за умови часткової зайнятості за обраним профілем, стимулювати матерів до роботи на неповний день за умови надання їм послуг соціальної няні, підтримувати залучення інвалідів до праці тощо.

Означені заходи мають бути доповнені обгрунтованими та системними рішеннями у таких напрямках: грошово-кредитної, бюджетної, інвестиційної, митної, промислової зовнішньоекономічної, політики, а також політики в сфері праці та зайнятості, сільського господарства, корупції тощо.

У нашій державі є всі передумови для «українського економічного дива», проте на даному етапі реформи мають торкнутися всіх галузей та верств населення. Особливе значення в українських реаліях набуває питання відмови від колективного опортунізму та повернення до соціальної справедливості та економічної ефективності. В цих умовах стає можливим вихід із кризи, що склалась, та підйом на новий, європейський рівень.

1. *Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом і його державами-членами.* – Режим доступу:

www.comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219

2. *Національний банк України.* – Режим доступу: www.bank.gov.ua/

3. *Державний комітет статистики України.* – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

4. *Тенденції тіньової економіки в Україні у I кварталі 2012 року.* – Режим доступу: www.me.gov.ua.

5. *Johnson S. Why do firms hide? Bribes and unofficial activity after communism / S. Johnson S., D. Kaufmann, J. McMillan, C. Woodruff // Journal of Public Economics.* – 2000. – № 76. – p. 495-520.